

ARSIM CILËSOR PËR TË GJITHË

KVALITETNO OBRAZOVANJE ZA SVE

QUALITY EDUCATION FOR ALL

ARSIM CILËSOR PËR TË GJITHË

PËRMBAJTJA

---

7 Akademia e Grave për Lidership (AGL)

8 Aktivitetet e AGL

9 Grupi

10 Aktivitetet Grupore

11 Hyrje

11 Iniciativa

12 Metodologjia

13 Baza Ligjore

14 Konkluzionet

15 Rekomandimet

AKADEMIA E GRAVE PËR LIDERSHIP (AGL)

Akademia e Grave për Lidership (AGL) është një program që implementohet nga Instituti Kombëtar Demokratik (NDI) me mbështetje nga USAID dhe ka për qëllim trajnimin dhe fuzizimin e grave lidere të së ardhmes. AGL është një program pasues i Javës së Gruas që bën bashkë rreth 30 pjesëmarrëse të sukseshme për të marrë pjesë në një seri mundësish të përshtatura për zhvillim të shkathësive dhe rrjetëzim. Temat e gjeneratës së 6-të të AGL-së u përcaktuan në bazë të analizës së nevojave për shkathësi dhe hartim të politikave që u paraqitën dhe u theksuan nga gratë gjatë Javës së Gruas 2018, që si temë kryesore ka trajtuar rëndësinë për qeverisje transparente dhe llogaridhënëse. AGL 2018 organizohet në mjedis ndër-partiak dhe për herë të parë është hapur për gratë nga të gjitha komunitetet e përfaqësuara në Kosovë. Përmes mundësive të krijuara nga AGL për zhvillim të shkathësive dhe mentorim nga afër, është synuar që pjesëmarrëset të krijojnë koalicionë të qëndrueshme për të shtyrë përpara çështjet me interes të përbashkët për ato dhe për komunitetet e tyre.

Në fillim të Akademisë në maj të vitit 2018, pjesëmarrëset u ndanë në katër grupe për të punuar në katër iniciativa të ndryshme që trajtojnë çështje të shqetësimit të përbashkët, duke synuar ndryshime pozitive në fushën e arsimit, shëndetësisë, sundimit të ligjit dhe rolet udhëheqëse për gratë.

Cilësia në arsim

Dhuna në familje

Përdorimi i drogave
nga të miturit

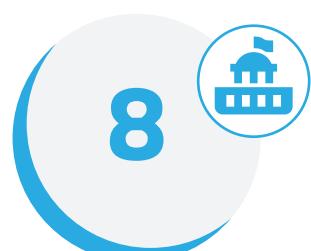

Përfaqësimi i grave në
institucionë

AKTIVITETET E AGL

Për gjashtë muaj, 27 pjesëmarrëse të ndara në katër grupe ndër-etnike kanë hulumtuar dhe janë takuar me institucione dhe palë të interesit për të marrë informata mbi temat që kanë identifikuar si shqetësime me prioritet për qytetarët në Kosovë. Pas aktivitetave të shumta gjatë kësaj periudhe, pjesëmarrëset arritën me sukses të hartojnë katër dokumente të politikave, të cilat do të ndahen me palët përkatëse të interesit.

parti politike

komunitete

komuna

Aktivitete në terren

ngjarje publike

takime konsultative

ceremonia e diplomimit

4

DOKUMENTE TË POLITIKAVE

Ndërtimi i shkathtësive

trajnim pesë ditor

punëtori dy ditore

takime pune dhe konsultative

GRUPI

Abetare Prebreza

Arijeta Pajaziti - Qerimi

Fitore Mangjolli

Drita Kozmaqi

Leonora Shabani - Bajraktari

Ljiljana Petrović

Yllka Gashi

AKTIVITETET GRUPORE

Për gjashtë muaj, iniciativa e grupit të AGL-së me temën "Arsim cilësor për të gjithë" ka punuar në hulumtimin se si të rritet cilësia e arsimit në Kosovë, përmes zhvillimit të aktivitetave të ndryshme. Ekipi përbëhet nga shtatë pjesëmarrëse nga katër parti politike dhe dy komunitete që jetojnë në Kosovë. Gjatë Akademisë, pjesëmarrëset kanë arritur të zhvillojnë katër takime konsultative me palët e interesit, të organizojnë dy diskutime publike me komitetet për arsim dhe drejtoret e shkollave në Komunat e Prishtinës dhe Skënderajt si dhe të mbledhin të dhëna nga 158 nxënës përmes një pyetësori të shpërndarë në dy shkolla në komunat e lartpërmendura dhe tek nxënësit që e vizituan Kuvendin e Kosovës, në Ditën Ndërkombëtare të Demokracisë. Pas përfundimit të hulumtimit në terren, ekipi ka analizuar të gjeturat dhe ka hartuar një dokument të politikave e cila do të ndahet me palët e interesit.

takime

katër takime
konsultative dhe
shtatë takime në grup

diskutime publike

Kuvendet Komunale
të Prishtinës dhe
Skënderajt

pyetësor

të plotësuar nga
nxënës të klasave
VI – IX

10

Arsim cilësor për të gjithë

HYRJE

Ky dokument do të trajtoj çështjen e organizimit të kurseve private nga ana e mësimdhënësve në arsimin parauniversitar, dhe mundësinë e zëvendësimit të tyreme orët plotësuese në shkolla. Qëllimi i iniciativës së grupit që ka punuar në temën "Arsim cilësor për të gjithë" (tutje Grupi) është që të paraqesin një dokument me propozim politikash, të cilat do të shërbejnë në përmirësimin e cilësisë së arsimit, ku pritet edhe bashkëpunim nga institucionet relevante që merren me këtë çështje. Dokumenti do të përfshij propozime për institucionet kyçë në fushën e arsimit, me fokus për Drejtoretë Komunale të Arsimit (DKA-të).

INICIATIVA

Detyra e parë e arsimit është të promovoj fitimin e njojurive të reja dhe të ofrojë një atmosferë të përshtatshme mësimi për të gjithë ata që janë pjesë e sistemit arsimor. Duke marrë parasysh rëndësinë e një shoqërie të edukuar e arsimuar mirë, qeveritë po investojnë më shumë se kurrë më parë në edukimin e qytetarëve të tyre, të etur për të krijuar profesionalistë të së ardhmes që do ta mbanin vendin në duar të sigurta. Puna më e mirë që një shtet mund t'i dhuroj vendit dhe qytetarëve të tij është kontributi i vazhdueshëm në rritjen dhe përmirësimin e cilësisë së arsimit, si një matës më i mirë i suksesit të një shteti në arenën ndërkombëtare.

Sa i përket sistemit arsimor në Kosovë, edhe pse janë bërë hapa pozitiv dhe transformues përgjatë viteve, institucionet e Republikës së Kosovës, si në niveli qendror apo lokal, duhet të mbesin të angazhuara të punojnë brenda përgjegjësive që i kanë në këtë drejtim. Këto institucione duhet të kenë prioritet përmirësimin e cilësisë në arsim, duke filluar nga niveli fillor i arsimit.

Një ndër problemet kryesore të identikuara është mungesa e mësimit plotësues në shkolla fillore, me fokus në klasat 6 deri 9. Bazuar në rezultatet e deritanishme të arsimit në Kosovë, duke filluar nga testet ndërkombëtare siç është PISA¹, por edhe raporti i fundit i Bankës Botërore², mund të konstatohet që në atë momentin kur me anë të metodave të mësimit të rregullt nuk mund të arrihen rezultate të dëshirueshme, atëherë këto nevoja duhet të plotësohen me anë të mësimit plotësues. Si pasojë e mungesës së mësimit plotësues, është shfaqur një dukuri që ndikon prindërit dhe nxënësit, me ç'rast ata detyrohen të mbajnë kurse private me pagesë, shpesh edhe tek mësimdhënësit e tyre! Ky fenomen shpie deri tek diferençimi i nxënësve, favorizimi i atyre që ndjekin këto kurse dhe anashkalimi për ata të cilët nuk kanë mundësi të ndjekin kurset private.

¹ Në rezultatet e testit PISA, Kosova rangohet ndër vendet më të dobëta. Për më tepër, shih: https://nces.ed.gov/surveys/pisa/pisa2015/pisa2015highlights_3.asp (qasur me 19.10.2018)

² Raporti i Bankës Botërore: <http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2018> (qasur me 19.10.2018)

Legjislacioni në Kosovë e parasheh mbajtjen e mësimit gjithë-ditor me anë të Rregulloreve Komunale të arsimit, me të cilat mësimdhënësit obligohen të plotësojnë normën prej 40 orëve në mësimdhënie. Mirëpo, në të shumtën e rasteve mësimdhënësit nuk e plotësojnë këtë obligim ligjor. Ky konstatim është arritur pas realizimit të këtij hulumtimi, por duke u bazuar edhe në hulumtime paraprake të kryera nga organizata të shoqërisë civile.³ Këtë fenomen e kanë konfirmuar edhe drejtoret komunal të arsimit në Komunën e Prishtinës dhe Skenderajt, ku është realizuar hulumtimi. Sipas të dy drejtoreve⁴, mësimdhënësit dështojnë në zbatimin e këtij obligimi dhe tani më kjo është kthyer në praktikë.

Në vend të mbajtjes së orëve brenda normës në shkollat ku punojnë, shumë mësimdhënës zgjedhin të mbajnë kurse private për nxënësit. Edhe pse kjo praktikë është e ndaluar me anë të legjislacionit sekondar⁵, një gjë e tillë nuk respektohet. Mirëpo, ky fenomen është po ashtu i vështirë për tu verifikuar, për shkak të pamundësisë për monitorim dhe ofrimin e dëshmive të mbajtjes së kurseve private. Shpeshherë këto kurse mbahen në mënyrë të jashtëligjshme, duke u organizuar nëpër shtëpi private, të pa licencuara dhe pa respektuar obligimet tatimore.

Andaj, përmes këtij dokumenti politikash, Grupi ka për synim që përveç vënies në pah të këtij fenomeni, të ofroj rekomandime konkrete për DKA-të dhe institucionet tjera përgjegjëse në mënyrë që të gjendet një zgjidhje permanente për këtë çështje.

METODOLOGJIA

Në kuadër të hulumtimit, Grupi ka ndërmarrë disa veprime për të siguruar të dhënrat e nevojshme për çështjen në fjalë. Konkretisht, informatat relevante për mësim plotësues dhe kurse private janë përvetësuar përmes konsultimit të politikave publike, strategjive të institucioneve relevante, kornizës legislative dhe dokumenteve buxhetore, por njëkohësisht edhe publikimeve të institucioneve kredibile në këtë fushë.

Gjithashtu, përgjatë gjashtë muajve është punuar në hulumtimin lidhur me trajtimin e problemit të arsimit në Kosovë nga institucionet, ku grupi është takuar me akterë të ndryshëm të institucioneve të nivelit lokal dhe qendror si dhe shoqërisë civile. Nga këto takime, janë marrë shumë rekomandime se si mund të zbatohet në mënyrë të suksesshme kjo iniciativë. Është parë që edhe pse institucionet kanë bërë përpjekje në implementimin e projekteve të ndryshme më herët, siç është mësimi gjithë-ditor në shkolla, por nga mungesa e vullnetit politik, vullnetit të mësimdhënësve dhe të prindërve këto projekte kanë dështuar.

³ Shih raportin e Këshillit Rinor Kosovar (KYC) mbi qëndrimet e nxënësve për cilësinë e arsimit në Kosovë, publikuar në vitin 2016, fq.11: <https://kyc-ks.org/2016/11/704/> (qasur me 19.10.2018)

⁴ Intervista me drejtorin e DKA-së në Prishtinë është realizuar me datën 05.07.2018, kurse me drejtorin e DKA-së në Skënderaj me datën 18.07.2018.

⁵ Udhëzimi Administrativ 2005/40: Ndalimi, ndërprerja e punës dhe iniciimi i procedurës disiplinore ndaj mësimdhënësve dhe punëtorëve të tjerë në institucionet edukativo-arsimore, aftësuese dhe shkencore. I qasshëm në <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=7324> (qasur me 19.10.2018)

Për të arritur tek një pasqyrë reale se si është gjendja e tanishme e arsimit në vendin tonë, është shpërndarë një pyetësor tek nxënësit e dy shkollave (Sh.F. Emin Duraku në Prishtinë dhe SH.F. Azem Bejta në Skenderaj), tek 50 nxënës nge vende të ndryshme të Kosovës dhe tek 10 nxënës të komunitetit serb në komunën e Graçanicës. Pyetësori është përgatitur për klasat VI deri IX të nivelit të arsimit të ulët. Këtij pyetësori i janë përgjigjur gjithsej 158 nxënës.

Në përgjithësi, brenda katër muajsh, grupi joformal për arsim ka organizuar rreth 20 aktivitete, ku përfshihen 7 takime me përfaqësues nga institucionet e vendit, OJQ-të dhe ekspertët e arsimit, 2 dëgjime publike, 3 pyetësorë dhe aktivitete tjera siç është vizita në Kuvendin e Kosovës dhe takimi me Grupin e Grave Deputete.

BAZA LIGJORE

Të drejtën në arsim e gjëzon çdo njeri. Kjo e drejtë garantohet me Deklaratën Universale të Drejtave të Njeriut (DUDNj) që u miratua në vitin 1948, e cila është inkorporuar në sistemin juridik dhe kushtetues të Republikës së Kosovës. Përveç Kushtetutës, e cila shërben si bazë e rregullimit juridik e shoqëror në vend, Kuvendi i Kosovës ka miratuar edhe një numër të konsiderueshëm të ligjeve të cilat rregullojnë në detaje çështjen e arsimit para-universitar në Republikën e Kosovës.⁶ Përveç Kuvendit, edhe ministritë përkatëse, gjegjësisht Ministria e Arsimit, ka miratuar një numër të konsiderueshëm të Udhëzimeve Administrative të cilat në detaje rregullojnë çështje specifike lidhur me arsimin para-universitar.⁷

Megjithatë, çështja e mësimit plotësues dhe kurseve private ende nuk është e rregulluar me ligji, përkundër pretimeve të vazdueshme të udhëheqësve të arsimit në vend për një gjë të tillë.⁸ Lidhur me këtë çështje MASHT ka nxjerrë vetëm një Udhëzim Administrativ (UA) nr. 40/2005, mbi ndalimin, ndërprerjen e punës dhe iniciimin e procedurës disiplinore ndaj mësimdhënësve dhe punëtorëve të tjerë në institucionet edukativo-arsimore, aftësuese dhe shkencore.⁹ Sipas këtij UA, gjegjësisht neni 2(i), është e ndaluar për mësimdhënësit t'u imponoj nxënësve që të ndjekin kurse plotësuese nga mësimet për qëllime fitimprurëse. Kjo është dispozita e vetme në aktet juridike e nxjerrë nga niveli qendror që ndalon ofrimin e kurseve private.

Një numër i konsiderueshëm i komunave në Kosovë kanë nxjerrë rregullore komunale të arsimit përmes së cilave jo vetëm se parashitet mbajtja e orëve plotësuese në shkolla, por decidivisht ndalohet edhe ofrimi i kurseve private.¹⁰

⁶ Disa nga ligjet kryesore të cilat rregullojnë arsimin parauniversitar në vend janë Ligji për Vetëqeverisjen Lokale 03/L-040, Lligji për Arsimin Parauniversitar 04/L-032, Ligji për arsimin në komunat e Republikës së Kosovës, Nr.03/L-068 etj.

⁷ Disa nga Udhëzimet Administrative më të rëndësishme në këtë lëmi janë Udhëzim Administrativ Nr.490/1B/2011 mbi Kodin e Etikës për vlerësimin e nxënësve, Udhëzues për Normat dhe Standardet e ndërtesave Shkollore, Udhëzimi Administrativ Nr.06/2014 për Kodin e Mirësjelljes dhe Masat Dicilinore për Nxënësit e Shkollave të Mesme të Larta etj.

⁸ Për shembull, ish-ministri i arsimit, Arsim Bajrami, kishte premtuar që nga viti 2015 se çështja e kurseve private do të rregullohej me ligj: <http://lajmi.net/bajrami-do-ti-ndeshkojme-mesimdhenesit-qe-mbajne-kurse-private/> (qasur me 18.10.2018)

⁹ UA 40/2005, Ndalimi, ndërprerja e punës dhe iniciimi i procedurës disiplinore ndaj mësimdhënësve dhe punëtorëve të tjerë në institucionet edukativo-arsimore, aftësuese dhe shkencore: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=7324> (qasur me 19.10.2018)

¹⁰ Për shembull, shih Rregulloren komunale të arsimit në Prishtinë, neni 71; Rregulloren komunale të arsimit në Gjakovë, neni 53; Rregulloren komunale të arsimit në Rahovec, neni 53(13) etj.

KONKLUZIONE

Mos-ofrimi i orëve plotësuese në shkolla është duke u shndërruar në fenomen shqetësues. Mësimdhënësit, në vend të përkushtimit për të ofruar orë plotësuese pa pagesë në shkollë, organizojnë kurse private, duke obliguar nxënësit t'i ndjekin ato. Ajo çfarë është shqetësuese në këtë aspekt është fakti që (mos)ndjekja e kurseve private ka ndikim direkt në procesin e vlerësimit/notimit në shkollë, duke konstatuar që nxënësit që ndjekin kurse private favorizohen dhe vlerësohen më mirë. Këtë fakt e pohojnë shumica dërmuese e nxënësve të intervistuar përmes pyetësorëve por edhe gjatë diskutimit në debate. Bazuar në përgjigjet e marra nga pyetësori, 140 nga 158 nxënës kanë shprehur interesim që të mbajnë kurse pa pagesë brenda shkollave, ose orë shtesë për të avancuar njohuritë në lëndët që kanë ngecje. Po ashtu, shumica e nxënësve pohojnë se mësimdhënësit e tyre organizojnë kurse private, dhe se ata janë në dijeni që shumë nxënës nga shkollat e tyre i ndjekin këto kurse. Shikuar nga këndvështrimi i nxënësve, arsyja kryesore që mundëson organizimin e kurseve private është mos organizimi i mësimit plotësues në shkolla. Organizimi i mësimit plotësues, sipas nxënësve, do t'u jepte mundësi të ushtronin dhe përvetësonin njohuri për mësimet ose lëndët ku hasin në vështirësi gjatë orarit të rregullt të mësimit, dhe do të pamundësonë organizimin e kurseve private, që në përgjithësi perceptohen nga nxënësit si dukuri negative.

Ndërkaq, sa i përket vështirësive që ata kanë në lëndët shkollore, nxënësit janë përgjigjur se në lëndën e matematikës dhe kimisë kanë më së shumti vështirësi. Pas tyre listohet lënda e gjuhës angleze, lënda e fizikës, lënda e biologjisë dhe të tjera. Lidhur me këtë, ata kanë shprehur interesim që lëndët që do të donin t'i ndjekin si orë plotësuese në shkollat e tyre të janë lënda e matematikës dhe ajo e gjuhës gjermane. Bazuar në diskutimin e bërë më nxënësit gjatë shpërndarjes së pyetësorit, ata kanë pohuar se kanë nevojë që të ndjekin orë plotësuese për lëndët në të cilat kanë vështirësi por deri më tanë nuk e kanë pasur këtë mundësi në mungesë të kushteve financiare.

Duke u bazuar në diskutimet e realizuara përmes dëgjimeve publike, shumica e drejtoreve shprehën interesimin e tyre në implementimin e orëve plotësuese, mirépo ka pasur raste ku kanë shprehur edhe skepticizëm lidhur me mundësitë reale të implementimit.

Grupi joformal për arsim konsideron se të gjitha Komunat në Republikën e Kosovës duhet t'i respektojnë rregulloret komunale për arsim, të cilat i kanë miratuar vetë, duke u siguruar që shkollat publike të ofrojnë orë plotësuese, kurse kurset private të mos shndërrrohen në biznes fitimprurës për mësimdhënësit e kokëçarje për nxënësit dhe prindërit e tyre.

Bazuar në hulumtimin e bërë, një ndër zgjidhjet e mundshme të problemit të cilësisë së arsimit në Kosovë, është ofrimi i orëve plotësuese pa pagesë në shkolla, duke i angazhuar njëkohësisht të sapo-diplomuarit si mësimdhënës në këto orë për lëndë të caktuara. Kjo do të bëhej me ndihmën e drejtoreve komunale, ku disa Komuna kanë shprehur gatishmërinë ta zbatojnë si pilot-projekt. Kjo iniciativë është në përputhje të plotë me legjislacionin për këtë çështje, si dhe e pranueshme nga DKA-të, drejtore të shkollave, ekspertët e fushës së arsimit dhe prindërit.

REKOMANDIME

Pas analizimit të gjendjes faktike në terren dhe pas rishikimit të kompetencave të organeve kommunale, Grupi rekomandon:

- MASHT-i dhe DKA-të të marrin masa adekuate për të ndaluar mbajtjen e kurseve nga ana e mësimdhënësve. Për të përbushur nevojat e nxënësve në vend të kurseve private shkollat duhet të ofrojnë orë plotësuese për të gjithë nxënësit e interesuar;
- Të ndryshohet dhe plotësohet Ligji për Arsimin Para-universitar, dhe të përfshihet obligimi për organizimin e orëve plotësuese në shkolla dhe ndalimi i organizimit të kurseve private të pa licencuara nga mësimdhënësit;
- Komunat të cilat nuk kanë miratuar Rregulloret Komunale për Arsim ta bëjnë një gjë të tillë sa më parë, duke përfshirë këtu organizimin e orëve plotësuese në shkolla dhe ndalimin e ofrimit të kurseve private nga mësimdhënësit;
- Komunat të shtojnë numrin e Inspektorëve Komunal të Arsimit, në mënyrë që të parandalohet organizimi i kurseve private nga ana e mësimdhënësve;
- Të ofrohet një platformë konfidenciale nga ana e Komunës për raportimin e rasteve të mbajtjes së kurseve private të pa licencuara nga ana e nxënësve dhe prindërve, si dhe për shkeljet e të drejtave dhe kushtëzimet e mundshme që mësimdhënësit mund t'i u bëjnë nxënësve gjatë vlerësimit.
- DKA-të të fillojnë pilot-projektin e ofrimit të orëve shtesë në shkolla fillore dhe të mesme nga ana e të rinjve të sa po diplomuar dhe studentëve absolvent të fushave përkatëse;
- Të ndryshohet dhe plotësohet Ligji i Punës, ku studentëve dhe të sa po diplomuarve që janë të angazhuar në ofrimin e orëve plotësuese nëpër shkolla fillore dhe të mesme t'u njihet puna vullnetare si stazh i punës;
- Të caktohet një koordinator komunal i cili do të organizonte dhe menaxhonte mbajtjen e orëve plotësuese nëpër shkolla.

KVALITETNO OBRAZOVANJE ZA SVE

SADRŽAJ

---

21 Akademija liderstva za žene (ALŽ)

22 Aktivnosti ALŽ

23 Grupa

24 Aktivnosti Grupe

25 Uvod

25 Inicijativa

26 Metodologija

27 Pravna osnova

28 Zaključak

29 Preporuke

AKADEMIJA LIDERSTVA ZA ŽENE (ALŽ)

Akademija liderstva za žene (ALŽ) je program koji realizuje Nacionalni demokratski institut (NDI), omogućen finansijskom podrškom USAID-a, čiji je cilj da obuči i osnaži žene liderke sutrašnjice. ALŽ je program koji je proizašao iz Nedelje žena a koji je okupio oko 30 sertifikovanih učesnica koje su pohađale niz aktivnosti usmerenih ka usavršavanju veština i stvaranju mogućnosti povezivanja. Teme šeste generacije ALŽ-a su utvrđene na osnovu analize potreba za razvojem veština i politika koje su same žene iznеле i istakle tokom Nedelje žena održane 2018. godine, u okviru opšte teme transparentnog i odgovornog upravljanja. Po prvi put, ALŽ 2018. godine okuplja žene iz svih zajednica zastupljenih na Kosovu i iz različitih političkih stranaka. Predviđeno je da učesnice ALŽ-a, kroz mogućnosti za usavršavanje veština i podučavanja, sklope dugoročne koalicije koje će im omogućiti da unaprede pitanja od zajedničkog interesa za njih i njihove zajednice.

Na početku Akademije, maja 2018. godine, učesnice su bile podeljene u četiri grupe koje su radile na različitim inicijativama za rešavanje pitanja od zajedničkog značaja, kako bi načinile pozitivne promene u oblastima obrazovanja, zdravlja, vladavine prava i ženskog liderstva.

Kvalitetno
obrazovanje za sve

Nasilje u porodici

Zloupotreba droga
kod mladih

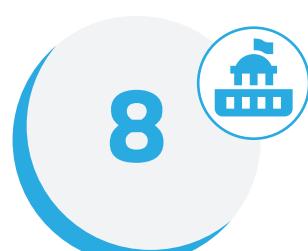

Zastupljenost žena na
pozicijama donošenja odluka

AKTIVNOSTI ALŽ

Tokom ovih šest meseci, 27 učesnica su, u četiri multietničke grupe, analizirale literaturu i sastale se sa predstavnicima institucijama i relevantnim akterima kako bi prikupili informacije od značaja za teme koje su identifikovali kao prioritetne za građane Kosova. Nakon mnogobrojnih aktivnosti realizovani u ovom periodu, uspele su da izrade četiri kratka izveštaja o javnim politikama, koji će biti upućeni relevantnim akterima.

političkih stranaka

zajednica

opština

Komunikacija sa javnošću

javnih skupova

konsultativnih sastanaka

ceremonija diplomiranja

4

DOKUMENTA JAVNIH POLITIKA

Izgradnja veština

petodnevni trening

radionica

radnih sastanaka

GRUPA

Abetare Prebreza

Arijeta Pajaziti - Qerimi

Fitore Mangjolli

Drita Kozmaqi

Leonora Shabani - Bajraktari

Ljiljana Petrović

Yllka Gashi

AKTIVNOSTI GRUPE

Inicijativa ALŽ-a na temu "Kvalitetno obrazovanje za sve" radila je šest meseci za redom na istraživanju načina da se poveća kvalitet obrazovanja na Kosovu, sprovodenjem različitih aktivnosti. Tim je sastavljen od sedam učesnica iz četiri političke stranke i dve zajednice. Tokom Akademije, učesnice su uspele da održe četiri konsultativna sastanka sa glavnim akterima, da organizuju dve javne rasprave sa odborom za obrazovanje i direktorima škola u Opštinama Priština i Srbica i da prikupe podatke od 158 učenika upitnikom raspodeljenim dvema školama u gorepomenutim opštinama i učenicima koji su posetili Skupštinu povodom obeležavanja Međunarodnog dana demokratije. Nakon istraživanja na terenu, tim je izradio kratak izveštaj o politici koji će biti dostavljen svim relevantnim akterima.

11

sastanaka

četiri konsultativna
i sedam sastanaka
grupe

2

javne diskusije

u skupštinama
opština Priština i
Srbica

158

upitnika

podeljeno učenicima
od VI – IX razreda
osnovnih škola

24

Kvalitetno obrazovanje za sve

UVOD

Fokus sadržaja ovog dokumenta ogleda se u organizovanju privatnih kurseva od strane nastavnika u preduniverzitetskom obrazovanju i mogućnost njihove zamene dopunskim časovima u školama. Ono što je cilj inicijative grupe koja je radila na temi "Dopunska nastava umesto privatnih kurseva" (u daljem tekstu Grupa) jeste da predstavi dokumenat koji sadrži predlog politika, koje će poslužiti da se poboljša kvalitet obrazovanja, a u tom pogledu se očekuje i saradnja relevantnih institucija koje se bave ovim pitanjem. Ovaj dokumenat sadrži predloge namenjene ključnim institucijama na polju obrazovanja, sa posebnim osvrtom na opštinske direkcije za obrazovanje (ODO-i).

INICIJATIVA

Prosveta ima glavnu ulogu i zadatak da promoviše sticanje novih znanja i da pruži prikladno nastavno okruženje za sve one koji su sastavni deo obrazovnog sistema. Imajući u vidu značaj dobro obrazovanog i vaspitanog društva, vlade ulažu sve više u obrazovanje svojih građana, u želji da stvore stručnjake budućnosti koji će učiniti da zemlja ostane u sigurnim rukama. Najbolja stvar koju jedna država može učiniti za svoju zemlju i građane jeste da pruži neprekidan doprinos podizanju i poboljšanju kvaliteta obrazovanja, kao najboljeg pokazatelja uspeha te iste države u međunarodnoj ravni.

Što se tiče obrazovnog sistema na Kosovu, iako su pozitivni koraci i transformacija nastupili duž godina, institucije Republike Kosovo, kako na centralnom tako i na lokalnom nivou, treba i dalje da se zalažu i rade u sklopu odgovornosti koje imaju u tom smeru. Prioritet ovih institucija treba da bude poboljšanje kvaliteta u obrazovanju, počevši od osnovnog obrazovanja.

Jedan od glavnih problema koji su identifikovani jeste nedostatak dopunske nastave u osnovnim školama, sa fokusom na učenike od 6. do 9. razreda. Na osnovu dosadašnjih rezultata koji su ostvareni u prosveti na Kosovu, počevši od međunarodnih testova kao što je PISA¹, ali i iz poslednjeg izveštaja Svetske banke², može se konstatovati da u trenutku kada se redovnim nastavnim metodama ne mogu postići poželjni rezultati, ove potrebe treba ispuniti dopunskom nastavom. Kao posledica odsustva dopunske nastave, roditelji su primorani da svojoj deci plaćaju privatne kurseve, često i kod njihovih školskih nastavnika. Ova pojava dovodi do diferencijacije učenika, favorizacije onih koji pohađaju ove kurseve i zanemarivanja svih onih koji nisu u prilici da pohađaju privatne kurseve.

¹ Prema rezultatima testa PISA, Kosovo se rangirana među najslabijim zemljama. Za pojedinosti, vidi: https://nces.ed.gov/surveys/pisa/pisa2015/pisa2015highlights_3.asp (kome je pristupljeno 19.10.2018)

² Izveštaj Svetske banke: <http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2018> (kome je pristupljeno 19.10.2018)

Kosovski propisi predviđaju održavanje celodnevne nastave opštinskim uredbama o obrazovanju, na osnovu koje su nastavnici u obavezi da ispoštuju fond od 40 časova. Međutim, u većini slučajeva nastavnici ne ispunjavaju ovu zakonsku obavezu. Ova konstatacija proizašla je nakon sprovođenja ovog istraživanja, ali i iz prethodnih istraživanja realizovanih od strane organizacija građanskog društva.³ Ovu pojavu su potvrdili i opštinski direktori za obrazovanje u Opštinama Priština i Srbica, u kojima je sprovedeno istraživanje. Prema rečima ova dva direktora⁴, nastavnici ne uspevaju da ispunje ovu obavezu i ista je sada prerasla u praksu.

Umesto da drže časove shodno svom fondu časova u školama u kojima rade, puno nastavnika bira da održava privatne kurseve za učenike. Iako je ova praksa zabranjena podzakonskim aktima⁵, ona se ne poštuje. Međutim, ova pojava je takođe teško proveriva, usled nemogućnosti praćenja i pronalaženja dokaza o održavanju privatnih kurseva. Često se ovi kursevi održavaju nezakonito, po privatnim kućama, bez licence i nepoštujući poreske obaveze.

Shodno tome, grupa ima za cilj da ovim dokumentom o praktičnoj politici, ne samo ukaže na ovu pojavu, već i da pruži konkretne preporuke ODO i drugim odgovornim institucijama sa ciljem da se pronađe stalno rešenje na ovo pitanje.

METODOLOGIJA

U sklopu ovog istraživanja, grupa je preduzela par radnji da obezbedi potrebne podatke o pitanju koje je predmet njenog rada. Konkretno, relevantne informacije o dopunskoj nastavi i privatnim kursevima dobijene su konsultovanjem javnih politika, strategija relevantnih institucija, pravnog okvira i budžetskih dokumenata ali istovremeno i konsultovanjem publikacija kredibilnih institucija u ovoj oblasti.

Takođe, duž šest meseci rađeno je na istraživanju u vezi sa načinom na koji se institucije bave problemom obrazovanja na Kosovu, time što se grupa sastala sa različitim akterima iz institucija na lokalnom i centralnom nivou i iz građanskog društva. Na ovim sastancima je donet veliki broj preporuka za uspešnu realizaciju ove inicijative. Primećeno je da su institucije ranije uložile napore da realizuju različite projekte, kao što je celodnevna nastava u školama, međutim ovi projekti nisu uspeli imajući u vidu nedostatak političke volje, volje nastavnika i roditelja.

---

³ Videti izveštaj Kosovskog Saveta mladih o stavu studenata o kvalitetu obrazovanja na Kosovu, objavljen 2016., strana 11: <https://kyc-ks.org/2016/11/704/> (pristupljeno 19.10.2018)

⁴ Razgovor sa direktorom ODO u Prištini realizovan je dana 05.07.2018, a sa direktorom ODO u Srbici dana 18.07.2018

⁵ Administrativno uputstvo 2005/40: Zabrana, prekid radnog odnosa i pokretanje disciplinskog postupka protiv nastavnika i drugih prosvetnih radnika u obrazovno-vaspitnim ustanovama, ustanovama za ospozobljavanje i naučnim ustanovama. Dostupno na <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=7324> (kome je pristupljeno 19.10.2018)

Da bi se stekla stvarna slika o tome kakva je sadašnja situacija u prosveti u našoj zemlji, upitnik je raspodeljen učenicima dveju škola (O.Š. Emin Duraku u Prištini i O.Š. Azem Bejta u Srbici), i to broju od 50 učenika u različitim mestima na Kosovu i broju od 10 učenika u srpskoj zajednici u opštini Gračanica. Upitnik je pripremljen za učenike VI do IX razreda nižeg obrazovnog nivoa. Na ovaj upitnik odgovorilo je ukupno 158 učenika.

Generalno govoreći, u roku od četiri meseca, neformalna grupa za obrazovanje organizovala je oko 20 aktivnosti, u okviru kojih je održano 7 sastanaka sa predstavnicima domaćih institucija, NVO-a i prosvetnih stručnjaka, 2 javne rasprave, 3 ankete i druge aktivnosti kao što je poseta Skupštini Kosova i sastanak sa Poslaničkom grupom žena.

PRAVNA OSNOVA

Svaki čovek ima pravo na obrazovanje. Ovo pravo je zagarantovano Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima (UDLJP) koja je usvojena 1948. godine, koja je uključena u pravni i ustavni poredak Republike Kosovo. Sem Ustava, koji služi kao osnova za pravni i društveni poredak u zemlji, Skupština Kosova je usvojila i značajan broj zakona koji detaljno uređuju pitanje preduniverzitetskog obrazovanja u Republici Kosovo.⁶ Sem Skupštine, i odnosnih ministarstava, tj. Ministarstvo obrazovanja, usvojilo je značajan broj administrativnih uputstava koji u detaljno uređuju konkretna pitanja u vezi sa preduniverzitskim obrazovnim sistemom.⁷

Međutim, pitanje dopunske nastave i privatnih kurseva još uvek nije uređeno zakonom, i pored neprekidnih obećanja rukovodilaca prosvete.⁸ U vezi sa istim, MONT je doneo Administrativno uputstvo (AU) br. 40/2005, o zabrani, prekidu radnog odnosa i pokretanju disciplinskog postupka protiv nastavnika i drugih prosvetnih radnika u obrazovno-vaspitnim ustanovama, ustanovama za osposobljavanje i naučnim ustanovama.⁹ U skladu sa ovim AU, odnosno članom 2(i), nastavnicima je zabranjeno da nametnu učenicima da pohađaju dopunske kurseve zarad ostvarivanja ličnog profita. Ovo je jedina odredba koja je doneta na centralnom nivou koja zabranjuje održavanje privatnih kurseva.

Značajan broj opština na Kosovu doneo je opštinske uredbe o obrazovanju kojima ne samo da se predviđa održavanje dopunskih časova u školama, već se decidivno zabranjuje i pružanje privatnih kurseva.¹⁰

⁶ Neki od glavnih zakona koji uređuju preduniverzitetsko obrazovanje u zemlji jesu Zakon o lokalnoj samoupravi 03/L-040, Zakon o preuniverzitskom obrazovanju 04/L-032, Zakon o obrazovanju u opštinama Republike Kosovo br. 03/L-068 itd.

⁷ Neka od najvažnijih administrativnih uputstava u ovoj oblasti jesu Administrativno uputstvo br. 490/1B/2011 o Kodeksu etike za procenu učenika, Smernice o normama i standardima školskih zgrada, Administrativno uputstvo br. 06/2014 o Kodeksu ponašanja i disciplinskim merama za učenike srednjih viših škola itd.

⁸ Na primer, nekadašnji ministar obrazovanja, Arsim Bajrami, obećao je da će od 2015. godine pitanje privatnih kurseva biti uređeno zakonom: <http://lajmi.net/bajrami-do-ti-ndeshkojme-mesimdhenesit-qe-mbajne-kurse-private/> (kome je pristupljeno 18.10.2018)

⁹ AU 40/2005, Zabrana, prekid i pokretanje disciplinskog postupka protiv nastavnika i drugih prosvetnih radnika u obrazovno-vaspitnim ustanovama, ustanovama za osposobljavanje i naučnim ustanovama: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=7324> (kome je pristupljeno 19.10.2018)

¹⁰ Na primer, vidi Opštinsku uredbu o obrazovanju u Prištini, član 71; Opštinska uredba o obrazovanju u Đakovici, član 53; Opštinska uredba o obrazovanju u Orahovcu, član 53(13) itd. j.

ZAKLJUČAK

Neodržavanje dopunske nastave u školama sve više zabrinjava. Umesto da budu posvećeni da održe besplatne dopunske časove u školi, nastavnici organizuju privatne kurseve, obavezujući učenike da ih pohađaju. Ono što je zabrinjavajuće u tom smislu jeste činjenica da (ne) pohađanje privatnih kurseva utiče direktno na procenu /ocenjivanje u školi, uz konstataciju da se učenici koji pohađaju privatne kurseve favorizuju i ocenjuju bolje. Ovu činjenicu iznosi velika većina intervjuisanih učenika kako u razgovorima tako i u debatama. Prema odgovorima dobijenim iz ove ankete, 140 od 158 učenika iznelo je svoju zainteresovanost da pohađaju besplatne kurseve u školama, ili dopunske časove sa ciljem da unaprede svoje znanje u predmetima u kojima zaostaju. Takođe, većina učenika iznosi da njihovi nastavnici organizuju privatne kurseve i da su upoznati da puno učenika iz njihovih škola pohađa ove kurseve. Ako to pogledamo sa gledišta učenika, glavni razlog koji omogućuje organizovanje privatnih kurseva jeste neorganizovanje dopunske nastave u školama. Po rečima učenika organizovanje dopunske nastave bi im pružilo mogućnost da uvežbaju i steknu znanja u vezi sa lekcijama ili predmetima u kojima nailaze na poteškoće tokom redovne nastave i sprečilo bi organizovanje privatnih kurseva, koje učenici generalno smatraju negativnom pojavom.

Sa druge strane, kada govorimo o poteškoćama koje imaju u školskim predmetima, učenici su odgovorili da najviše poteškoća imaju u predmetima matematike i hemije. Nakon njih sledi predmet engleskog jezika, fizike, biologije i drugi. U vezi sa tim, izneli su svoju zainteresovanost da u sklopu dopunske nastave u njihovim školama pohađaju predmete matematike i nemačkog jezika. Na osnovu diskusije povedene sa učenicima tokom raspodele upitnika, isti su izneli da trebaju dopunske časove iz predmeta u kojima nailaze na poteškoće ali da do sada nisu bili u prilici da ih priuště zbog nedostatka finansijskih sredstava.

Imajući u vidu diskusiju koja se odvijala putem javnih rasprava, većina direktora iznela je svoju zainteresovanost da održavaju dopunske časove, međutim bilo je slučajeva u kojima su izneli skepticizam u vezi sa realnim mogućnostima primene.

Neformalna grupa za obrazovanje smatra da sve opštine u Republici Kosovo treba da ispoštuju opštinske uredbe o obrazovanju, koje su usvojile same, i da obezbede da javne škole pruže dopunske časove, i da se privatni kursevi ne pretvaraju u unosne poslove nastavnika i samim time zadaju glavobolju učenicima i njihovim roditeljima.

Prema sprovedenom istraživanju, jedno od mogućih rešenja za problem kvaliteta obrazovanja na Kosovu, jeste pružanje besplatnih dopunskih časova u školama, angažovanjem svršenih diplomaca koji bi predavali na ovim predmetima. Ovo bi bilo realizovano uz pomoć opštinskih direkcija, a nekoliko opština iznelo je svoju spremnost da ih primene u vidu pilot projekata. Ova inicijativa je u potpunom skladu sa propisima o ovom pitanju i prihvatljiva je za ODO; direktore škola, stručnjake za prosvetu i roditelje.

PREPORUKE

Nakon analize činjeničnog stanja na terenu i nakon revizije nadležnosti opštinskih organa, grupa preporučuje sledeće:

- MONT i ODO da preduzmu adekvatne mere da zabrane održavanje kurseva od strane nastavnika. Da bi se ispunile potrebe učenika, umesto privatnih kurseva škole treba da ponude dopunske časove za sve zainteresovane učenike;
- Izmeniti i dopuniti Zakon o preduniverzitetskom obrazovanju i uključiti obavezu organizovanja dopunskih časova u školama i zabraniti organizovanje nelicenciranih privatnih kurseva od strane nastavnika;
- Opštine koje nisu usvojile opštinske uredbe o obrazovanju treba isto da učine u najkraćem mogućem roku, uključujući organizovanje dopunskih časova u školama i zabranu održavanja privatnih kurseva od strane nastavnika;
- Opštine treba da povećaju broj opštinskih inspektora za obrazovanje, sa ciljem da se spreči organizovanje privatnih kurseva od strane nastavnika;
- Pružiti poverljivu platformu u sklopu opštine za prijavljivanje slučajeva održavanja nelicenciranih privatnih kurseva od strane učenika i roditelja, kao i povrede prava i mogućeg uslovljavanja nastavnika tokom ocenjivanja.
- ODO treba da pokrene pilot projekat održavanja dodatnih časova u osnovnim i srednjim školama od strane mladih koji su upravo diplomirali i apsolvenata u odnosnim oblastima;
- Izmeniti i dopuniti Zakon o radu, tako da se svršenim studentima i studentima koji održavaju dopunske časove po osnovnim i srednjim školama, volonterski rad prizna kao radni staž;
- Odrediti opštinskog koordinatora koji će organizovati i upravljati održavanjem dopunske nastave po školama.

QUALITY EDUCATION FOR ALL

CONTENT

---

35 Women Leadership Academy (WLA)

36 WLA Activities

37 Group

38 Group Activities

39 Introduction

39 Initiative

40 Methodology

41 Legal Basis

42 Conclusions

43 Recommendations

WOMEN LEADERSHIP ACADEMY (WLA)

Women Leadership Academy (WLA) is a program implemented by the National Democratic Institute (NDI) and supported by USAID, which aims to train and empower future women leaders. WLA is a follow up program of **Week of Women** (WOW) that gathered around 30 certified participants to attend a series of tailored skills-building and networking opportunities. The topics of the 6th generation of WLA were determined based on the analysis of needs for skills and policy development that women presented and highlighted during WOW 2018, under the overarching theme of transparent and accountable governance. For the first time, WLA 2018 brought together women from all communities represented in Kosovo and in a cross party setting. Through the WLA skills-building and coaching opportunities, it is envisioned that the participants will create sustainable coalitions to advance issues of common interest to them and their communities.

At the beginning of the Academy in May 2018, participants were divided into four groups to work on four different initiatives addressing issues of common concern aiming to make positive changes in the area of education, health, rule of law and leadership roles for women

Quality in Education

Domestic Violence

Drug Abuse
Among Minors

Women Representation
in Institutions

WLA ACTIVITIES

For six months, 27 participants divided into four multi-ethnic groups have conducted desk research and met with institutions and stakeholders to get information on the topics which they have identified as priority concerns of citizens in Kosovo. After having multiple activities throughout this period, they succeeded in drafting four policy briefs, which will be addressed to relevant stakeholders.

political parties

communities

municipalities

Outreach

public events

consultative meetings

graduation ceremony

4

POLICY BRIEFS

Skills building

bootcamp

overnight workshop

consultative and working meetings

GROUP

Abetare Prebreza

Arijeta Pajaziti - Qerimi

Fitore Mangjolli

Drita Kozmaqi

Leonora Shabani - Bajraktari

Ljiljana Petrović

Yllka Gashi

GROUP ACTIVITIES

For six months the WLA initiative on the "Quality Education for All" topic has worked on researching how to increase the quality of education in Kosovo, through conduction of various activities. The team is comprised of seven participants coming from four political parties and two ethnic communities. During the Academy participants have managed to conduct four consultative meetings with the main stakeholders, organize two public discussions with the committees on education and school principals in the municipalities of Prishtina and Skenderaj; gathered data from 158 students through a questionnaire distributed to two schools in the aforementioned municipalities and to students who visited the Assembly on the International Day of Democracy. After conducting field research, the group has developed a policy brief which will be distributed to the relevant stakeholders.

11

meetings

four consultative and
seven group meetings

2

public discussions

in the Assemblies of
Municipality of Prishtina
and Skenderaj

158

questionnaires

shared with students
of elementary schools
of grades VI – IX

38

Quality Education for All

INTRODUCTION

This document aims to address the organization of private classes by teachers in pre-university education, and the possibility of replacing them with catch-up classes in schools. The purpose of the initiative taken by the group working on the topic "Catch-up classes instead of private courses" (hereinafter: Group) is to present a policy proposal document, which is to serve in improving the quality of education, with further cooperation expected from relevant institutions working in this field. The document shall include proposals for key institutions in the field of education, with a focus on Municipal Education Departments (MEDs).

INITIATIVE

The first aim of education is to promote acquisition of knowledge, and to provide a suitable learning environment for all those that are part of the educational system. Considering the importance of a well-educated and functional society, governments are investing more than ever in educating their citizens, eager to produce future professionals that will hold their countries in safe hands. The best service a state can provide its own country and citizens is continued contribution in increasing and improving quality of education, as a key indicator of success of a state in the international arena.

In regards to the educational system in Kosovo, though positive and transformational steps have been taken in years, the institutions of the Republic of Kosovo, both at central and local levels, must remain committed to do more within the realm of responsibility they are vested with. These institutions must set a priority in improving quality in education, beginning with the primary education level.

One of the key problems identified includes the absence of catch-up classes in primary schools, especially in grades 6 through 9. Based on results of education studies recorded in Kosovo, including from international tests, such as PISA¹, but also the latest World Bank Report², it may be concluded that at a time when regular teaching methods are not giving desired results, such needs must be met with catch-up classes. As a result of the absence of such catch-up classes, both parents and students feel pressure to pay and attend private classes, often even with their own school teachers! This phenomenon leads to differentiation of students, which favors those who attend such courses, while those who do not, often due to financial reasons, fall behind their peers.

---

¹ In the PISA test scores, Kosovo ranked amongst the lowest. For more, see: https://nces.ed.gov/surveys/pisa/pisa2015/pisa-2015highlights_3.asp (accessed on 19.10.2018)

² World Bank Report: <http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2018> (accessed on 19.10.2018)

Legislation in Kosovo provides single-shift classes, through Municipal Education Regulations, by which teachers are required to fulfil their weekly 40-hour teaching load. However, in most cases, teachers do not fulfil that legal duty. This conclusion was made upon completion of this research, but also on the basis of prior research conducted by civil society organizations.³ This phenomenon is also confirmed by municipal education directors in the Municipalities of Prishtina and Skenderaj, where such research took place. According to these directors⁴, teachers routinely fail to fulfil that obligation, yet are compensated regardless.

Instead of providing classes within their workload in schools of their employment, many teachers choose to provide private classes to students. Although this practice is prohibited by secondary legislation⁵, such legislation is hardly observed. Naturally, the phenomenon is also difficult to verify, due to the inability to monitor or collect evidence on the provision of private classes. Often, such courses are held unlawfully, in private homes, lacking any license and defying tax duties.

Therefore, with this policy document, the Group aims to not only shed light on this trend, but also provide concrete recommendations to the MEDs and other relevant institutions as a way of finding a permanent solution to this matter.

METHODOLOGY

Within our research, the Group has taken several actions to collect necessary data on the matter at hand. Concretely, relevant information on catch-up classes and private courses was acquired by consulting public policies, strategies of relevant institutions, legislative framework and budget documents, as well as publications of credible institutions in the area.

Also, for six months, the Group has been working on its research on the treatment of the problems with education in Kosovo by institutions, and the Group met with both Civil Society Organizations and various local and central level stakeholders. From these meetings, we formulated many recommendations in defining a successful path for this initiative. It has been recorded, that though institutions made many efforts in implementing various projects earlier, such as single-shift teaching at schools, lack of political will, and the will of teachers and parents, all such projects have failed.

---

³ See Kosovo Youth Council (KYC) report on positions of students on the quality of education in Kosovo, published in 2016, pg.11: <https://kyc-ks.org/2016/11/704/> (accessed on 19.10.2018)

⁴ Interview with the MED Director in Prishtina, held on 05.07.2018, and the interview with the MED Director in Skënderaj held on 18.07.2018.

⁵ Administrative Instruction 2005/40: Prohibition, suspension and initiation of disciplinary proceedings against teachers and other employees in educational, training and science institutions. Accessible at <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=7324> (accessed on 19.10.2018)

To build a realistic overview on the current condition of education in our country, we have distributed a questionnaire to the students of two schools (PS Emin Duraku in Prishtina, and PS Azem Bejta in Skenderaj), 50 additional students from various areas of Kosovo, and 10 students of the Serbian community in Gracanica Municipality. The questionnaire was prepared for grades 6 to 9 of the lower secondary level. A total of 158 students responded to the questionnaire.

Generally speaking, within four months the Informal Education Group conducted around 20 activities, including 7 meetings with representatives of national institutions, NGOs and education experts, 2 public hearings, 3 questionnaires, and other activities, such as the visit to the Kosovo Assembly and meeting with the Women Caucus.

LEGAL BASIS

Each human being has a right to education. This right is guaranteed by the Universal Declaration on Human Rights (UDHR), adopted in 1948, which is incorporated in the legal and constitutional order of the Republic of Kosovo.⁶ Besides the Constitution, which lays the foundation for the legal and social order in the country, the Assembly of Kosovo has adopted a considerable number of laws regulating in detail the matter of pre-university education in the Republic of Kosovo. Apart from the Assembly, relevant ministries, namely the Ministry of Education, adopted a considerable number of Administrative Instructions which regulate specific matters related to pre-university education.⁷

However, the issue of catch-up classes and private courses has still not been regulated by law, despite numerous promises of the education leaders to do so.⁸ There is only one Administrative Instruction related to this matter, no. 40/2005, on Prohibition, suspension and initiation of disciplinary proceedings against teachers and other employees in educational, training and science institutions.⁹ According to this AI, Article 2(i), it is prohibited for the teachers to compel students to attend catch-up classes for profitable purposes. This is the only provision at the central level prohibiting provision of private courses.

A considerable number of municipalities in Kosovo have already enacted municipal regulations on education, by which they provide catch-up classes at schools, while also expressly banning provision of private courses.¹⁰

---

⁶ Some of the key laws providing on pre-university education in the country are the Law on Local Self-Government 03/L-040, Law on Pre-University Education no. 04/L-032, Law on Education in Municipalities of the Republic of Kosovo no. 03/L-068 etc.

⁷ Some of the most important Administrative Instructions in this area are the Administrative Instruction No. 490/1B/2011 on the Code of Conduct on Student Evaluation, Guidelines on Norms and Standards of School Buildings, Administrative Instruction No. 06/2014 on the Code of Conduct and Disciplinary Measures for Higher Secondary Schools, etc

⁸ For example, the former Minister of Education, Arsim Bajrami, had promised already in 2015 that the matter of private courses would be regulated by law: <http://lajmi.net/bajrami-do-ti-ndeshkojme-mesimdhenesit-qe-mbajne-kurse-private/> (accessed on 18.10.2018)

⁹ AI 40/2005, Prohibition, suspension and initiation of disciplinary proceedings against teachers and other employees in educational, training and science institutions: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=7324> (accessed on 19.10.2018)

¹⁰ For example, see Municipal Education Regulation in Prishtina, Article 71; Municipal Education Regulation in Gjakova, Article 53; Municipal Education Regulation in Rahovec, Article 53(13) etc

CONCLUSIONS

Lack of catch-up classes in schools is turning into a concerning phenomenon. Instead of committing to offer free catch-up classes at school, teachers hold private courses, thereby requiring the students to pay for and attend such classes. What is most concerning in this regard is the fact that not attending such private courses directly affects the evaluation/grading at school, hence resulting in the students attending private courses being favored and graded higher. This fact is admitted by the vast majority of students responding to questionnaires, but also on debates and discussions. Based on replies to questionnaires, 140 of 158 students expressed their interest in attending free courses at school, or catch-up classes to enhance knowledge in subjects where they fall behind. Also, most students say that their teachers hold private courses, and they know many students from their schools attending such courses. Viewed from the perspective of students, the main reason for having private courses is failure to provide catch-up classes in schools. Provision of such classes, according to students, would provide them an opportunity to exercise their understanding, and learn more in subjects they otherwise struggle with during the regular teaching hours, and it would prevent the organization of private courses, which are generally perceived in a negative light by the students in general.

Meanwhile, in terms of difficulties they face in school subjects, students have said that they encounter most difficulties in the subjects of math and chemistry. English language, physics, biology, and others come after these. In this regard, they expressed their interest in attending catch-up classes in the subjects of mathematics and German languages. Based on a discussion with students while distributing questionnaires, they said that they needed to attend catch-up classes in subjects they faced difficulties, but so far, they had not had such an opportunity, due to financial conditions.

Based on discussions during public hearings, most directors did express their desire to implement catch-up classes, however there were cases in which they expressed their skepticism in terms of realistic possibility of implementing them.

The Informal Group on Education considers that all municipalities in the Republic of Kosovo must observe their municipal education regulations they adopted themselves, thereby ensuring that public schools provide catch-up classes, preventing thereby the situation in which private courses turn into profitable business, and a headache for the students and their parents.

Based on our research, one of the possible solutions to the problem of education quality in Kosovo is the provision of free-of-charge catch-up classes in schools, by simultaneously hiring new graduates as teachers in relevant subjects. This would be done with the assistance of Municipal directorates, with several municipalities already expressing their readiness in implementing a pilot project. This initiative is in full accordance with legislation on the matter, and it is acceptable for the MEDs, school managers, experts of education, and parents.

RECOMMENDATIONS

Upon an analysis of the current state of affairs, and upon a review of municipal competencies, the Group recommends as follows:

- ➲ MEST and MEDs must take adequate measures to prevent holding of private courses by teachers. To meet the needs of students, and instead of paid private courses, schools should offer free catch-up classes for all interested students;
- ➲ To amend the Law on Pre-University Education, to introduce an obligation to provide catch-up classes at schools, and to prohibit organization of private unlicensed courses by teachers;
- ➲ Municipalities that have not adopted their Municipal Education Regulations must do so as soon as possible, including stipulations on catch-up classes in schools, and prohibition of private courses delivered by teachers;
- ➲ Municipalities should increase the number of Municipal Education Inspectors, in order to prevent the delivery of private courses by teachers;
- ➲ Municipalities should offer a confidential platform to students and teachers to report cases of private unlicensed courses, and other cases of violation of rights and possible conditioning of students by their teachers during their evaluation.
- ➲ MEDs should initiate a pilot project of offering catch-up classes in primary and secondary schools by newly graduated professionals and last year faculty students in relevant fields;
- ➲ To amend the Law on Labor, thereby providing that labor of students and new graduates engaged in providing catch-up classes in primary and secondary schools are recognized as working experience;
- ➲ To appoint a municipal coordinator to organize and manage the provision of catch-up classes in schools.

Iniciativa "Arsim cilësor për të gjithë" është pjesë e Akademisë së Grave për Lidership, të programit të NDI/ USAID për Qeverisje të Përgjegjishme, Efektive dhe Llogaridhënëse (READY). Ky program mundëson që përmes këtyre iniciativave të fuqizoj gratë të punojnë përtetj linjave partiake dhe etnike në adresimin e çështjeve me interes të përbashkët si dhe të ndërtojnë rrjetëzim të qëndrueshëm.

Ky publikim është mundësuar me mbështetjen e popullit zemërgjërë amerikan përmes Agjencisë së Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar (USAID). Qëndrimet e shprehura përmes kësaj platforme janë të autorëve dhe jo domosdoshmërisht pasqyrojnë qëndrimet e USAID dhe Qeverisë së Shteteve të Bashkuara të Amerikës.

Të drejtat e autorit, Instituti Kombëtar Demokratik 2018. Të gjitha të drejtat e rezervuara. Pjesë të këtij punimi mund të përdoren dhe/ose të përkthehen për qëllime jofitimprurëse me kusht që NDI të njihet si burim i materialit dhe t'i sigurohet kopje e çdo përkthimi.

Inicjativa "Kvalitetno obrazovanje za sve" je deo Akademije liderstva za žene koja proizilazi iz NDI/USAID programa Delotvorno, efikasno i odgovorno upravljanje (READY). Kroz ove inicijative žene su osnažene da rade u multietničkom i međupartijskom okruženju u cilju rešavanja problema od zajedničkog interesa i umrežavanja.

Ova publikacija je omogućena od strane velikodušne podrške Američkog naroda kroz Agenciju Sjedinjenih Američkih Država za međunarodni razvoj (USAID). Mišljene iskazano u ovoj publikaciji je delo autora i ne odražava stavove USAID-a ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

Autorsko pravo © National Democratic Institute 2018. Sva prava zadržana. Delovi ove publikacije mogu se koristiti i/ili prevoditi u neprofitnu svrhu, pod uslovom da se navede NDI, kao autor ovog materijala i da mu se dostavi primerak svakog urađenog prevoda.

The initiative "Quality Education for All" is part of the Women Leadership Academy emerging from NDI/USAID Responsive, Effective and Accountable Governance Program (READY). Through these initiatives women are empowered to work across party and ethnic lines in addressing issues of common interest and building solid networks.

This publication was made possible by the generous support of the American people through the United States Agency for International Development (USAID). The opinions expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect the views of USAID or the United States Government.

Copyright © National Democratic Institute 2018. All rights reserved. Portions of this work may be reproduced and/or translated for noncommercial purposes provided NDI is acknowledged as the source of the material and is provided copies of any translation.

